

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Holozsvár, October' 23kán, 1840.

17. szám

Tartalom: Herepei Ádám, (zeykfalvi idős Zeyk János) 129. l. A' kiroji savanyú víz és vashámor, (O) 131. l. Megigazítás a' csik. sz. domokosi bányák' feltalálójára nézve, (N. N.) 132. l. Mikes Kelemen' levelei, (—s) 133. l. Halál, (Kőváry J.) 135. l. Szabadság, (Kőváry J.) 136. l. Hajnal, (Medgyes Lajos) Kazinczyhoz, (Medgyes Lajos) 136. l.

Herepei Ádám.

(Vége.)

Ritka nevezetesebb, régibb módú nagy temetés vala, hol az ő beszédjei nem kísérek a' halottat örök nyugodalmára. Ő a' pompás, költséges temetéseket, 's a' nagy temetések őt hozák divatba. Félországából tudólanak össze ilyenkor. Midőn megérkezék, ünnepélyesen fogadtaték a' főrendtől; kényelmére minden lehető alkalmazva lön; a' nagy asztaloknál ő tevé a' főbb központot 's szavai Pythia' joslatai valának; végre, midőn ön helyére, a' templom' szent szónokszékére, vagy a' számára kizöldágazott nagy színekben, csürökben készített rostrumaira hajporozott fővel, fekete palástjával, lassu léptekkel fölállá, már akkor szemfüllé vált a' nagy néptömeg; mély csend lépé meg a' halál' ünnepét; minden tekintet a' mennyei követre emelkedék 's a' figyelem a' halál' nagy papjára vala függesztve. Rendszerint több ideig szótlan marada; komoly arcán mély bánat' bús vonalai lebegtek; szomorú tekintetét komor hatalommal szét hordozá; néma képén egy egész nagy játékszíni darab' keservei valának elöntve; még nem vala hang, még csak mélyet sohajta, csak egy pár könny reszkete szemében, 's már törülő kendők lebegének síró szemek fölött, 's a' keservesek' jajai zokogtak a' néma falak között. Ez első szívrepestő jelenet-

re rá zendült a' mennyei hang, megdobbant a' kebel, 's a' szónok ismét elfoglalá a' figyelmet. Mindent feledve, az ékes beszédet egyszerre elnyelni készüle a' tátott száj. A' nagy gondolatok, kerek fejetek, tüzelőadás' szárnyain hallgatói' lelkeit most menny' küszöbére emelé, majd sir' éjére lenyomasztá. Egy busongó rajzkép 's már újra köz sirás; egy mosolygó eleménczéség; 's reá köz nevetés; illy tarka tüncmény között játszék a' gyülekezettel eme' csuda szónoki varázs erő. Mint jó szónok, jó színész-ként érzeit a' tárgyakba Horátszként: „Si vis me flere dolendum est primum ipsi tibi“ belé tudá teremteni; valóban is néha elfogult. De mint lélektanos a' kétségben csüggendező arcokat közben önkényt kideríté. Több nagy temetéseken hallgatám, mint fiatal. Egyik vérségében történt: egy öreg nyugalmazott fő őrmester, hadi ruhában hol megrikkantva, hol megnevetette, morogva oda hagyá a' gyülekezetet 's majd mondá a' szónoknak: „Tiszteled belőlem másod gyermeket csinála. Ezer holt testek közt forgék, 's nem emlékszem hogy éltemben sirtam volna, ma en magam előtt nevétséges gúnytárgy levék. Kerülni fogom, hogy többször illy eszelős szerepet velem, akaratom ellen, ne játszodtasson.“ Katonáson, 's tán leghatósabban meg vala szónokunk nyájas nevetése közben dicsérve. Nagy jutalmakkal bocsátatván rendesen haza, nem is mindenhova bártorkodának fölszólítani. Nagy néptömeg, bá-

mész főrang föltüzelék a' szónokat, 's nem csuda, ha a' pompás temetések nagy szónokat készítenek; csak egy Róma 's egy rostrum hibázék, hogy benne a' latin szónokság' nagy mestere hamvaiból föléledjen.

Munkáji: Világ' 's hon' történetei, álmányi, kormányi, ékes-szó-lási, tudomány-mű-vázlati tudományok; 's szép' tudománya (Historia mundi universalis et patriae, statistica, politica, eloquentia, encyclopaedia, aethetica); latin nyelvészet (literatura romana). Ezek mint tanítványai részint sajtó alá elkészítve a' nagy enyedi fő iskola' könyvtárában—megvásárolva—de fájdalom! még mind csak kéziratban tartatnak. Fájdalom! mert én magam is mind ezeket végig hallgatván 's részint kéziratban bírván is nagy nemzeti kárt látok heverésökben, 's még egy mást azon kor szellem' nyomán; mi szerint többnyire nem honi, de latin nyelven készültek. Ezekon kívül számtalan nyomtatott 's kézirati halotti 's egyéb beszédek 's a' t.

Halála. Vidám 's állandó egészségének első tetemes csorbulása lön 1812 tavaszán, midőn az évenkénti nagy szent zsinat éppen N. Enyeden tartatván, magyar barátságis szokásaként úri asztalánál a' fő 's papi előkelőbb rendeket megvendégelvén, déleesti templomozás után szép 's a' városiak közt első rangu kertjébe kimenvén, ott, kedves forrása-blandusiája-mellett a' zöld gyepre leheveredvén, 's felső ruháját is leöltvén, a' belhőség 's árnyas földi hús küllég a' szunyadó testen viadalt tartván gyenge szél-ütést veve észre a' lankadt ébredező. Bevitették házához, látszhatólag helyre álla ugyan, de 1814 végén aranyérnek, mint nála járványnak vélt, 's illőleg nem is orvoslott vérhasban elalvék a' nagy szónok 's mindenható hangja elhallgata e' földön. Ötvennyolcz éves tanító-jok fö-lött két hajdoni tanítványai Hegedüs Sámuel

most szász városi akkor n. enyedi, 's Budai János, n. enyedi papok tartának kinyomatott, 's a' néhai mellképével diszesített ékes érdekes halotti beszédeket. A' dicső porokat a' városi, nagy temető' szélcsucán egy magas és szép faragott kőoszlop illő életrajzi fölrásokkal jeleli ki az utókornak. Ezt maga költségen több évek mulva állittatá föl néhai derék és főbb rangra érdemesíthetendő alsó Fejér-megyei főjegyző, baczka madarasi Kis József, mint ő is a' nagy Herepei' egykori tanítványa, egy ebéd fölött tréfálva ejtett beszélgetés' következtében: mi szerint kölcsönös ígéretet tettek: hogy ha Kis halna el előbb, Herepei fogjon fölötte beszélni eme' czikk-ről: „Jöjj fel kopasz!“ mert Kis valóban is kopasz vala; az ellenkező esetben pedig Kis emeljen oszlopot Herepeinek. Meglett. Az emezt túl élt Kis föl is állittatá. A' nagy Herepei név újra föléledt, 1828-ban a' nagy tanító, teremben, akkori k. r. ottani tanító, mind tanítványaiban, mind szónokságában, mind lakházában n. tanítójának követője, kipótlója Hegedüs Sámuel által tartott remek emlék beszédben, 's általam egy másik tanítványa által irt, kinyomatott, 's ott, akkor ki is osztogatott mértékes versekben; 's a' későbbi iskolai ifjuságnak; hangászatjának, zászlós ünnepeles menetében, 's sirjánáli szíves áldozatjában. Nyugalom a' dicsőült' porainak! Köszönet a' néhai egyik tanítványának, sógorának, 's hajdoni tanítómnak, tartományi segéd biztos, Tövissi Gergelynek, kiben mint derékben a' néhai megdicsőüle; 's egy fiának, kiben neve; maga élnek, életrajzírásában némi adatokbeli segédeknek! Lelked él feledhetlen tanítóm 's barátom Herepei Ádám! fenn örök létben, porod, emlék köved' alján; 's emléked egykori tanítványod' barátod' szívében; ki nevedet feledéstől menteni akará 's e' hű czél-

ból életrajzodat röviden a' késő kornak is hálás kezekkel áltadá.

Zeykfalvi idősb Zeyk János.

A' kiroji savanyú víz és vashámor.

Udvarhelyszék számos jelességei között több érczes vizekkel díszlik. Illyenek a' korondi, melly fezelőtt több évekkel nagyon látogatatik vala, 's a' sós lobogóval és mellette levő zuhanynyal ellátva régibb fényét újra visszanyerendő; a' szombatfalvi Szejke, melly csupán feredésre használható; a' homoródi, a' csiki nagy út mellett; a' rákosi, Bardocz fuszék' szélében, és a' kiroji. Valljon mikor derül fel azon nap, mellyben ezen annyi féle természetű, erejű 's minéműségű vizek' tulajdonit mindenki anya nyelvén olvasva ismerhetné, 's így czélszerűen használhatná? Mi lehet ennél kívánatosb? mert mi drágább az egészségnél? Talán megérjük valaha. Most lássuk az utolsót.

Lövéte népes falu, lakósi vallásokra nézve r. catholicusok. Udvarhelyszékben napkeletre esik, 's mint szélső, Csíkszékkal határos. Ezen faluból keletre mintegy 1½ óráig menve jut az utazó a' Kirojba, egy keskeny, két oldalról szirtokkal, erdővel körül vett völgybe; holott a' nyugoti oldal' tövéből buzog a' hő forrásu savanyú víz, vagy székelyesen borvíz.

Ezelőtt egy századdal rengeteg erdők fedezték e' helyet, a' mindenféle vadakkal bővölködött. 1740-ben, vagy azon év körül hazánk' néhány nagyjait, vadászatot kedvellő székünkbeli nemesekkel a' vadászat e' völgybe hozta, kik még a' falubeliek közül is kevesektől ismert és használt forrásvizet megizelítvén, örömmel iddogáltak. Köpübe vétetett aztán, 's e' képpen a' vadászati időtöltés haszonnal párosult. Talán

éppen ezen vendégek közül egyiknek, gyalakúti gróf Lázár Jánosnak 1762-ben kinyomatott versei — báró Bajtai József akkori r. cath. püspöknek ajánlva — jelesen festik K i r o j t és környékét; K i r o j' áldott vizét, a' fenyvest és kősziklakat.

A' kiroji völgy jelenleg szelídebb alakot váltott, a' nyugoti oldal ment a' nagy fuktól; tere zöld pázsinttal borítva. Ki a' világ' lármájába belé unt, ide ránduljon; itt vadász, halász, madarász otthonnilag találja magát. A' kút minden percz alatt 22 kupa 's $\frac{1}{4}$ vizet önt ki. Olly számos vendég nem jelent még meg — bár minden házak tömve 's sátorok is alakítva voltak — hogy itallal és feredő vízzel el ne győzze. Akarmi vettessék vagy essék belé, mit a' víz megbír, kihányja magából és magát tisztán tartja; nagyobb részint vasas. Jelenleg 13 ház fogadja bé a' vendégeket, mellyek közül 3 zsendelylyel fedve. Látogatói mint ez idén is számosak; néha még a' szenes házak is elfoglalvák. 'S mi jó dolog van még itt! — tudniillik: a' pénznek nincs becse — hazulról kell ide jöni. Azonban hal, rák, eper, és később málna bőven találtak.

Két út vezet a' Kirojba: egyik Almásról, másik Udvarhelyről Oláhfalun által; innen 3 óra, onnan 4 alatt juthatni fel. Minő darabos utak!

E' század' második tizedében létesülni kezdett volt itten egy fonó 's szövő gyár is, de mielőtt hasznot hozott, félbe hagyatott, 's jelenleg öszveomolni siet. Mellette egy jól talált malom, egy czélirányos pálinka főző — mind az idő' martalékai. A' lakház zsendelylyel fedve még lakható; a' szép gyümölcsös, oltványok, a' virágos kert — mind oda! Itt vala látható példája annak, hogy a' szorgalom, munkásság kőszikla' tétéjére is paradicsomot honosít.

Mintegy 50 évekkel ezelőtt létesült itt egy vashámor, melly jelenleg 13 részvényesnek

Megigazítás

a' csik sz. domokosi rézbányák' feltalálójára nézve.

dolgozik — úgy a' hogy; mert attól, ki házától ki nem járt, nem látott, nem tanult, az Á-t sem ismeri, mit várhatni? Mit azoktól, kik csak annyit tudnak, a' mennyit egy Toroczkóról vagy balsorsa által elidézett, vagy jobb élethetőséget reméllett kivándorlottól hallottak, gyakorlatilag láttak? 'S még is minő nagy haszna van e' hámornak! E' sovány, kopár helyen, hol a' szántás vetés ritkán jutalmazza a' munkást, több emberek élnek utána, 's vagyon köztök, ki évenként 50 mázsa vasat is kikészít. Három épületből áll az egész intézet, t. i. a' fűtató, verő és lakházból a' széntartóval; mind fából építvék és deszkával fedvék. Ronda épületek! Mind e' mellett a' közönségre nagy hatással bír ezen hámor. Évenként kikészít 200 mázsát; 1 mázsa itt 20 vfton vehető. Malomhoz, deszkafűrészekhez, székérhez 's más gazdasághoz megkívántató mindenféle eszközök részölés mellett taláthatók.

Az itteni műhelyben készült vasak' jósága iránt különbözök a' vélemények; sokan kétség alá hozzák azt, mintha az ide való vasat nem lehetne mindenre használni. Meg kell vallani, hogy rossz vas is kerül ki innen; de az is igaz, hogy sokkal több jó mint rossz. Állításomat igazolják a' népes Lövete' lakói, kik télben nyárban fával bibelődnek; sok formátú fejszék, fűrészek mind lövétei vasból készítvék, minden vas eszközeiket, pedig mennyit nem használják! abból csináltatják. De saját tapasztalásom is ide hajlik, már rég óta használván azt.

Ártatlan, jámbor gyermekei a' természetnek ezek a' vaskészítők. Ritkán hallani köztök egy gonosz szót. Többször elandalodva néztem kezeléseiket 's el elgondoltam: istenem! ha egy velök bánni tudó, értelmes, tehetős ember közikbe jöven épületjeiket czélszerűen rendezné, eszközeiket kellőleg készítené: mennyit könnyítene rajtuk, 's jobbítaná nyomasztó életmódjokat.

o.

A' Nemzeti Társalkodó' mult fél'évi 26dik száma alatt, egy közleményi folytatásban, mellyben "Vándor" költött névalatt, egy utazó Felés Al-Csíknak városaait, faluit és egyéb figyelemre méltó nevezetességeit leírja, említés tétetik a' 204dik lap' első hasábjában a' sz. domokosi rézbányákról is, úgy fejezvé ki magát a' közlő, hogy azon bányák' története érdekes és tanúságos. A' miket mindazáltal azon bányák' feltalálójáról, ennek történeteiről, 's egyéb ide tartozókról közöl: azok részint éppen másként lévén (bizonyosan a' közlő nem értesített tiszta külföből); szükségesnek tartottam, mint közleményi megigazítást, a' Nemzeti Társalkodóba ezeket küldeni fel, tisztább világosításúl:

1) Az említett Opra János nevű oláh nem betfalvi, hanem timafalvi, és máig sem holt meg, hanem most is, mint alkalmas erőben lévő öreg ember (a' 80 éven feljül lévén) Kereszturfalvában lakik második feleségével Molnár Máriával, zselléri házban és szolgálatban, és — mondhatni — inkább szegénységben, mint tehetős állapotban.

2) Néki sem első, sem második felesége házasságra nem lépett Burszán Todorral; hanem az ajándéklevél' elsikkasztása hihetőleg így történt: megnyervén Opra a' feltalálásért az évdiáról szóló collationalist, haza hozta azt ide Kereszturra, 's az édes anyjának által adta, hogy tegye el a' lábába. Ezen oláhnénak, u. m. az Opra János' anyjának közelebbbröli atyafisága volt egy más Bokor Mihályné nevű özvegy oláhnéval; kiknek az atyafiság 's mindennapi barátság által sok közlekedésök lévén, 's ezen időpontban — mint mondják — együtt egy háznál is lakván (minthogy különben is köz tudattá vált a' dolog) Bokor Mihályné megtudta: millyen drá-

ga adománylevelével van el téve az Opra János' anyja' ládájában; azt onnan elcsentette, és az akkor éppen sok féle kereskedési speculatiókba elegyedett, 's a' gazdagulás' kezdő pontján álló vejenek, Burszán Todornak, ki a' leányát Borkor Florikát tartotta feleségül, szolgáltni kívánt vele, remélvén, hogy azzal is hamis úton egy pénzügytési módot eszközölhetne neki, mire azzal is reá bántrodtak, hogy mihelyt Opra János megtudta, hogy a' levele a' ládából elveszett, ismét félig meddig bujdosó vagy pásztorkodó életre adta magát. Azonban

3) Burszán Todor, mint a' közlő úr írja 10 évig (de némelyek többet is mondnak) minden angaria' szokott kiadási időpontjára megjelent az illető kamaránál az ajándéklevéllel, úgy adván ki magát, mint az Opra János' biztosa vagy személyese, minek bizonyítására, hihetőleg, mint jó írástudó, hamis bizonyítványokat készíthetett, vagy készíttethetett mások által is, és így hitelt nyervén, álarcz alatt sok évekig vont a' Opra' nevében a' szép évdíjt, ki mint együgyü és tudatlan oláh legény, már nem is vetvén ügyet nagy kárára, imitt amott lakott.

4) A' hamisság' kitudódása utáni történetéről Burszánnak többféle vélemények vannak. A' közlő úr azt írja, hogy bujában elbujdosott, 's ezt az akkor imitt amott szállongott köz hír is így terjesztette; de más tetteges adat az, hogy megholt volna Udvarhelyen, a' hol temetési czérémoniaja is megtartatott. Ezen temetés után sok hírek szárnyaltak arról, mi szerint csak lárváson temettetett volna el a' koporsója, kő tétetvén belé, 's pedig tettetett erős betegsége' éjszakáján elillantott volna. Igen bajos ezen hírek' megegyeztetése. Leghitelesebb lenne, ha valami rendelmény szükségesnek tartaná, koporsója' kiásattatása, 's ha megvizsgáltatnék; emberi maradvány van-e benne? Így kitudódnék tisztábban, él-e még, vagy nem? 's így kitudódnék azon iszonyu csalárdság is, mi szerint

azon gyanú alatt van, hogy életében a' kir. kamarát, halálában a' publicumot tudta megcsalni.

5) Opra János maga, és nem a' fia, járt fel Bécsbe kétszer ezen ügyében, ha az évdíjről való collationalist megkaphatná újra. Elsőben járt 1835ben egy szabadságos katonával, kinek szegődött fizetést adott hogy legyen úti társa és vezetője Bécsig. Másodszor fel ment 1836ban juniusban egy koros, de izmos erős oláh leánynyal, a' felesége' testvérével, Molnár Pannával.

Borzadás hallgatni is, midőn beszéli, minő veszedelemmel 's életkoczkázattalálással találta fel ő a' rézbányát, t. i. a' legmagasabb torony' gombjánál is több magasságu kőszirt' tetején, hol soha addig rajta kívül emberi teremtmény nem járt, a' nap' fényénél csillámlani meglátta a' réz és ezüst-csapokat. Felhágatásra semmi út és mód nem mutatkozott. A' kőszirt' aljában és oldalában csak ugyan voltak nagy fenyőfák: ezekből kettőt vagy hármat feljebb feljebb levágott, de úgy intézve, hogy a' fa oldalaslag dőljön a' kősziklára. Így valamennyire grádics készülvén neki, még is vasmacsákat készíttetett a' térdére és bokáira, a' megdőlő fenyőfák' derekain és ágain felhágott, mig lehetett; így sem érvén el a' villogó érczet, 's fa sem lévén több, mit grádicsul levágjon, hosszú nyelvű baltáját felhajtotta, 's szerencsésen találván a' csapokat, leszakadtak, 's olly mélységbe estek, a' hol sok darabokra töredezték. Ő innen felszedte 's így vitte haza, mint a' közlő úr írja. 'S éppen ezen darabok voltak, mellyekkel a' próba az ércz' jósága iránt megtétt.

N. N.

Mikes Kelemen' levelei.

Közelebből a' kezemben forgatván Mikes

Kelemen' Törökországi Leveleit¹⁾), némelly észrevételeket tettem és némelly kérdések támadtak bennem, a' mellyeket megfejtés végett a' tudós olvasó közönség' eleibe akartam terjeszteni.

Említett Mikes Kelemen erdélyi fi volt, és minthogy 1758ban a' hatvankilencedik esztendőben volt²⁾), tehát mintegy 1690ben született. Születése' vagy szüleinek lakó helye volt Zágón, a' melly helységet gyakran említi. Minthogy maga mondja hogy, kivévn 17 esztendőt, egész életét bujdosásban töltötte, más helyt pedig 1753ban írja, hogy már 45 esztendeje hogy Zágont elhagyta³⁾), tehát ezeknek öszvevetéséből kitetszik, hogy ő mintegy 1708ban állott bé második Rákóczi Ferenczhez inasnak és azután kamarássa lévén és mindéig mellette maradván elbujdosott vele Franciaországba, a' honnan azután 1717ben Törökországba jöttek, a' hol azon esztendőben october' 10dikén Gallipoliból írta az első ezen gyűjteményben lévő levelét, de minthogy az utolsó levelében azt írja, hogy mikor az első levelét írta a' néniének, akkor 22 esztendős volt, a' fenn elé adott számadás szerint pedig ő még 1711ben volt annyi idős, tehát ebből látszik, hogy még voltak elébbi levelei, a' mellyek hihetőleg elvesztek. Megholt mintegy 1762ben⁴⁾), és e' szerint hát szinte 72 esztendős lett. — Ezekután tehát az első kérdés az volna: hogy ezen levelek' szerzője a' mostani gróf Mikes családból származott-e?

Mikes Kelemen ezen leveleit írta egy nén-

1) Ezen könyvnek egész címje ez: Törökországi Levelek, mellyekben a' Ildik Rákóczi Ferencz fejedelemmel bujdosó magyarok' történetei más egyéb emlékezetes dolgokkal együtt barátságosan eládatnak, írta Mikes Kelemen az említett fejedelemnek néhai kamarássa. Most pedig az eredetképpen való magyar kéziratokból kiadta Kulcsár István, az Ékesszólásnak tanítója. Szombathelyen nyomtatta Széss Antal József, 1794.

2) Lásd a' 490. lapon.

3) Lásd a' 459. és 490. lapon.

4) Az előljáró beszéd' 5. lapja szerint.

jéhez, a' ki 1718ban Konstantinápolyban vagy Perában élt; 1730ban Paphlagoniába ment, és még 1731ben sem tért volt vissza Perába, hanem legalább egy ideig Drinápolyban élt, de 1734ben úgy látszik megint Perában volt, mert midőn Rákóczi Pápaít a' Portára küldötte, azt írja Mikes a' néniének, hogy bizonyosan nevettek együtt. Hanem onnan megint elméent, mert mikor Mikes békisérté Rákóczi' holt testét Konstantinápolyba, ottan vele nem találkozott, 's visszamenetele után leírja nékie a' temetést; és 1737ben is irt nékie több leveleket Konstantinápolyból, mikor Rákóczi Józseffel volt ottan. 1741ben említi, hogy a' nénye nagy városban él, hanem hol? azt nem tudhatni⁵⁾. — A' második kérdés tehát az: ki volt Mikes Kelemenek ez a' nénye? hogy és kinél élt ő akkor Törökországban? továbbá: az említett levelek hogy kerültek Magyarországra? és hogy kerekedtek a' kiadó' kezébe?

Hogy Mikes Kelemenek otthon lévő rokonaival valaha valami öszveköttetése vagy közönsége lett, vagy hogy ezek őtet számkivetésében valamivel segítették volna, az ezen levelekből teljességgel ki nem tetszik; és méltán lehet csudálkozni, hogy ezen ember, minekutána már 1735ben Rákóczi József is megholt, ő pedig még 25 esztendőnél tovább élt, kegyelmet nem nyerhetett és a' hazájába való vissza jövetelre szabadságot nem kaphatott. De az is igaz, hogy leveleiből seholt ki sem jön, hogy valaha megkegyelmeztetését kérte volna, vagy más úton utána járt volna.

Ezenkívül még megjegyzésre méltó, hogy vagy irás' vagy nyomtatás' hibája, midőn egy 1738ban irt levélben az olvastatik⁶⁾), hogy Mikes már 13 esztendőtől fogvást volna kirekesztve hazájából; mert ha 1708ban hagyta el hazá-

5) Lásd a' 19. 40. 255. 265. 267. 352. 366. 386. 388. 390. 393. 394 és 419. lapot.

6) Lásd a' 411. lapot.

ját, 1738ban már nem csak 13, hanem 30 esztendeig volt abból kirekesztve.

Mikor végtére Mikes egy 1739ben junius' 1ső napján költ levélben azt írja, hogy már két Rákóczit eltemettek, a' harmadik pedig, az az II. Rákóczi Ferencznek második fija György, nem eszik török kenyeret, abból megtetszik, hogy ez akkor még életben volt; de hol és mikor holt meg? azt legalább ennek írója nem tudja.

Halál.

Hogy földtekénk' az alkotó bevégzé,
Rá szálltak angyalok, csodálni őt,
Csodálni isten' legdicsebb mivében
A' véghetetlen alkatú erőt.

Megkedvelék a' föld' kies lakását,
Imádni szálltak a' mély égbe csak,
Mulatni földre, a' szép földre jöttek,
'S föld' új szülöttivel mulattanak.

Vigan valának föld, a' tenger és ég,
A' föld' lakóit mind vigság telé,
Arcok nem ösmeré a' bánatot még,
Szép homlokuk a' bú nem ismeré.

Meghalt az első, kit a' föld teremte!
Eldült, segéde hasztalan vala,
Nem kel vigadni, nem mosolyg fel ismét,
Ha költené is bár az ég maga.

Nélküle már jó társi sem vigadnak,
Döbbenve álltak meg fölötte mind.
Mi lelte őt?.. alszik talán! 's reménylet
Ült ember', angyalnak szemöldökön.

És várva ültek estelig fölötte,
Szavok elállt, fejük lehajladott.
Igy lelte őket a' mosolygó reggel
'S az első bú ajkokra szót adott.

— Kelj föl te is, a' nap mosolygva felkölt!
Mondottak ők, de az nem ébredett.
Fülét befogta minden hallhatástól
A' jégkezü, 's végetlen álma lett.

— Isten mi ez? szólának ég' szülötti,
— Mi változás szép emberünk fölött?
Hol lelke, hol az érzés, hol mosolya?
Isten, talán fatörzsszé tetted őt!

Nem kelle többé föld, a' szép gyönyörök,
Nem kelle semmi: gond ült arcukon.
Kellemtelenné lön a' vig madárszó,
A' völgy' kielme pusztá, rút, vadon.

Még fölkeresték, hol elébb nyugodtak,
A' sok virágok' hájos dombjait.
De bús siralmat csörge most a' csermely
Minden szomorga, — nem volt nyúgok itt.

'S fölszálltak égbe, bú, panaszt zenegve,
Mint hattyú száll, ha többé nincs meleg,
'S szólának, isten! o te végtelen jó,
A' föld komor, a' drága föld beteg.

Mosolyga isten; intett; és eléjött,
A' föld' fiának lelke jött elő.
Bámulva álltak, — és rá ismerének,
— Isten! zenegtek, itt fog élni ő?

Rá inte isten; és öröm fogá el
Az ég' tömérdek messzeségeit,
Szűnhetlenül a' hálazengedéstől:
O hála isten; hogy fog élni itt!

Új hír röpüle át a' földégészen,
Szülötti' arcán új kéj' lángja ég.
És zenge ajkok: hála, hála, isten
O hála, néked, e' kegyért nagy ég!

Szabadság.

Hozzád szakadt e' szent sohaj,
Szabadság' angyala,
Kiert, e' kis nemzet közöl,
Annyi apánk hala.

O szállj alá, te égi lény,
Rég várnak bérceink.
Örömköny lesz az áldozat!
Megáldnak érzetink.

Lebbentsd fel arczod' fátyolát,
Hagyd látni szent valód'
Nyujtsd ki hívón, édesen,
Utmútató karod'.

Mert küzd e' nép, az ősi faj,
Imád ösmertelen.
Bár céltalan megy útain,
Tévedve szüntelen.

Felkölt, hogy érdemelne meg,
Küzdelmé' szült csodát!
'S szépen hogy el nem érhetett,
Erőszakosra vált.

Isteni volt ez arcz pedig,
Midőn megösmérem.
Szelíden meghajolva szólt,
A' tiszta ajk fölém:

—Nyugodj e' berkek' árnyain,
Áldozz, de zajtalan!
Pártvért ne hozz, a' párt' ölen,
Az átok' magva van.

És más után, vakúl, ha jársz,
Lakom be nem fogad.
Ki önnévre juthatott,
Csak az való szabad.

Köváry J.

Hajnal.

Mint bársonyövezte királyi leány
Szépsége' magas gyönyörében
Olly istenalakba' derengve mosolyg
A' hajnal arany szekérében,
'S szent pír ömöl el rozsakeble alól
Szűz ajka a' mint le a' földre hajol.

Némultan előle az éjjeli rém
Illan, vele harczra nem állván,
Fényárja hatalmas erővel omol
Sötét meze' durva homályán;
És mennyei díszbe' fölötte megáll
Az égnek ezüstszinü ormainál.

Dalt zengnek örömmre vidúlva neki
Bájangzatu berki madárkák,
Üdvözli a' pásztori víg sereg őt
'S a' völgybeli fürgé leánykák,
Száz ajk dicsőítve imája' szaván
Elvit leli benned o szende korány!

Im, keblemet én is elődbe nyitom
Szűm hála dalokba kilobban,
'S egy hajnal a' szebb haza' idves ölen
Kél lánghevü gondolatomban,
Melly majd ha a' sír' ködös éjjele múl,
Új éltet örökre deríteni pirúl.

Medgyes Lajos.

Kazinczyhoz.

Mint isten kezdetben a' durva agyagba lehelte
Lelkét 's úgy állott a' remek ember elő:
Így öntel lelkét te nagy isteni férfi a' nyelvbe
'S az nemesen zeng most a' magyar' ajkairul.

Medgyes Lajos.